

MAKRA MÓNIKA – GÁRDONYI ADRIENN

EMLÉKEZZ RÁNK! ...AZOKRA, AKIK „EGY KIS MUNKÁN” VOLTUNK A SZOVJETUNIÓBAN

(Magánkiadás, Taksony, 2017. 408 o. ISBN 978-963-12-6950-5)

Makra Mónika és Gárdonyi Adrienn könyve, amely Bognár Zalán lektorálásában jelent meg, az 1945 januárjában kényszermunkára elhurcolt taksonyi és dunavarsányi lakosság sorstragédiáját dolgozza fel. A kötet elején átfogó összefoglalást olvashatunk a GULÁG és GUPVI lágerrendszerekről. A két mozaikszó jelentésének feloldása mellett a málenkij robot történeti háttere is tisztázásra kerül. Az összefoglalások mellett a szerzők számtalan az elhurcoltakkal és hozzátartozóikkal készített interjún, visszaemlékezésen keresztül próbálják rekonstruálni a történeteket. Makra Mónika (Taksony) és Gárdonyi Adrienn, (Dunavarsány) helyi illetékességük révén fontosnak tartották, hogy a két település felejtésre ítélt borzalmairól írásos lenyomat készüljön.

Makra Mónika, aki jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum Málenkij Robot Emlékhely koordinátoraként dolgozik, még a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatójaként kezdett el foglalkozni a málenkij robot témájával. Interjúkat készített a taksonyi túlélőkkel, majd munkájának korai eredményeit egy szakdolgozat formájában összegezte.¹ Fontos szerepet játszott abban is, hogy a kál-kápolnai regionális emlékmű településeinek soraiba Taksony neve is felkerüljön, hiszen a második hullámban elhurcoltak elszállításukig Kál-Kápolnán várakoztak. Makra Mónika a Gulág-Gupvi Emlékevek keretein belül beadott és elnyert pályázata pedig már determinálta a könyv megszületését.

Gárdonyi Adrienn német nemzetiségi és néptánc szakos tanítónő, szintén korán elkezdett a kényszermunkára hurcolt túlélők történeteivel foglalkozni. Munkája nyomán 2008-ban készült egy interjú-gyűjtemény,² majd 2012-ben írta meg diplomamunkáját német nyelven a taksonyi német nemzetiségű magyarok (taksonyi svábok) kényszermunkán töltött éveiből.³ A Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre által meghirdetett pályázat révén Gárdonyi Adrienn 2009-ben egy megemlékező kutató útra indult Ukrajnába, ahol tiszteletét tette a Donyec-medence poklaiban elhunyt magyarok előtt, s melynek eredményeit jelen kötetbe beépítette.

A XX. századi magyar történelem egyik „legégetőbb és legfájóbb kérdése a fogolyügy” – olvashatjuk Bognár Zalán több könyvében.⁴ A szovjet fogság és hadifogság kérdése a mai napig egy megosztó és nehezen feltárható fejezete Magyarország történetének. Ennek ellenére kiemelkedő történeti összefoglalókat olvashatunk a témában. Ha csak a

¹ *Makra Mónika: „Málenkij robot” és következményei Taksony és térségében.* (Kézirat. Diplomamunka. Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest, 2015.)

² *Gárdonyi Adrienn – Komári István: Interjú gyűjtemény: Grimm Antal, Meggyes Gyula és Winkler Péter.* In: „Egyetlen bűnünk a származásunk volt...” Német és magyar polgári lakosok deportálása „malenkij robot”-ra a sztálini légerekbe 1944/45–1955. Szerk. *Bognár Zalán.* Pécs, 2009. XX–XX. o.

³ *Gárdonyi Adrienn: Die Verschleppung der Ungarendeutschen in die Sowjetunion 1944–1949. Málenkij robot in der GemeindeTaks.* (Kézirat. Diplomamunka. Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem, Tanító-és Óvóképző Kar, Budapest, 2012.)

⁴ Az idézet forrása: Teleki Géza vallás és közoktatásügyi miniszter levele Dálnoki Miklós Béla miniszterelnökhöz Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára XIX-J-1-j Külügyminisztérium Titkos Ügykezelésű iratok, 21. doboz, IV-438/9, 145.420/7-1945.

legfrissebb szakirodalomra gondolunk, akkor mindenképp meg kell említenünk Bognár Zalán, Stark Tamás, Dupka György és Varga Éva Mária nevét,⁵ akik kötetük mellett remek tanulmányokat is irtak a témában.

A málenkij robot helytörténeti vonatkozásban is számos kutatót meghíletett. Itt ismét meg kell említenünk Dupka György, valamint Molnár D. Erzsébet nevét, akik a kárpátaljai magyarok sorstragédiáját dolgozták fel. Megkezdődött a téma feldolgozása az erdélyi településeken is, melyben Murádin János Kristófnak és Benkő Leventének volt jelentős szerepe. Emellett több mint félezer könyv és tanulmány született a 2015–2017-es Gulág-Gupvi Emlékekben. Javarészt helytörténeti kiadványok, mint például Békés- és Csanád megyének, Érd és környékének, Mátészalkának, Nagymányoknak, Nyíregyházának, Tápíoszentmártonnak és Tárnoknak a kényszermunkával terhelt időszakáról. A helytörténeti írások között nagyon sok interjúkat és visszaemlékezéseket közlő művet jelentettek meg. Az *Emlékezz ránk!*-kötet fontos építőköve és újítása a már megjelent szakirodalomnak a témában.

Maga az *Emlékezz ránk!* egy, a taksonyi és dunavarsányi község sorstragédiájával foglalkozó interjú-gyűjteményként indult, mégis történeti bevezetőjével, helytörténeti összefoglalójával és az interjúk, visszaemlékezések anyagának feldolgozásával együtt már egy önálló monográfiának tekinthető. Taksony és Dunavarsány esetében teljesen lefedi a málenkij robot időszakának és a lezajlott konkrét eseményeknek a történetét. Pozitívumként könyvelhető el, hogy a szerzők további kutatásokkal kiegészítve beemelték a Szebeni Ilona *Merre vagy magyar hazám?* című kötetében⁶ megjelent 12 interjút is, így az eddig napvilágot látott összes dokumentum a községek életének ezen időszakáról megtalálható e kötetben.

A könyv a bevezetés, az ajánlások és az előszót követően öt nagyobb egységre oszlik. Először egy szakmai összefoglalót olvashatunk az elhurcolások történeti háttéréről, majd a két község rövid története következik. A harmadik egységet a taksonyi és dunavarsányi elhurcoltak visszaemlékezései és az interjúk adatai alapján történő eseménytörténeti rekonstrukció képezi. Számos információt kapunk a két községből történt, két hullámban lezajlott elhurcolásokról. A gyűjtőállomás Kiskunlacházán majd a második hullám esetében Kál-Kápolnán volt, ahol az embereket marhavagonokra terelték. Ezt követően kivitték őket a Szovjetunióba. A taksonyiak és a dunavarsányiak több lágerbe kerültek. A táborokba sokszor nem a befogadóképességük függvényében helyezték el az embereket. A kötetben szó esik a mindennapi élet megpróbáltatásairól, a higiénés körülményekről, a munka nehézségeiről, az élelmezésről – éhezésről, a szökésekről, a halálozás mértékéről. Az első éveket követően megjelent a kulturális élet és a kapcsolattartás lehetősége, mely egyre közelebb vitte az elhurcoltakat a hazatérés időpontjához. A kötetben párhu-

⁵ *Bognár Zalán: (Hadi)fogolytáborok és (hadi)fogolysors a Vörös Hadsereg által megszállt Magyarországon 1944–1946.* Budapest, 2017.; *Bognár Zalán: Málenkij robot. A Magyarországról ítélet nélkül Szovjetunióbeli kényszermunkára elhurcolt civilek története.* Budapest, 2018.; *Stark Tamás: Magyar foglyok a Szovjetunióban.* Budapest, 2006.; *Dupka György: A mi Golgotánk: A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben: a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatainak végrehajtása az NKVD-jelentések tükrében, 1944–1946.* (Kárpátaljai Magyar Könyvek 215.) Ungvár–Budapest, 2012.; *Dupka György: A szovjet hatóság megtorló tevékenysége Kárpátalján. 1944–1991: a kárpátaljai magyarságot ért atrocitások, sérelmek vázlatos története levéltári források, egyéb dokumentumok alapján.* (Kárpátaljai Magyar Könyvek 232.) Ungvár–Budapest, 2014.; *Varga Éva Mária: Magyarok szovjet hadifogságban (1941–1956). Az oroszországi levéltári források tükrében.* Budapest, 2010.

⁶ *Szebeni Ilona: Merre van a magyar hazám? Kényszermunkán a Szovjetunióban.* Budapest, 1991.

zamosan megjelenik az otthon maradtak kálváriája, akiknek át kellett vészelnüök a szigetújfalusaik ideiglenes áttelepítését, a taksonyi svábság kitelepítését, a mezőkövesdiek betelepítését, valamint a csehszlovák–magyar lakosságcsere egyezmény hatásait. A nehéz évek megpróbáltatásainak traumája tökéletesen megjelenik a következő két egységet képező interjúk és visszaemlékezések soraiban. A zárásban megismerhetjük Gárdonyi Adrienn ukrainai utazásának részleteit, melynek során végigjárja az elhurcoltak emlékezetében élő pokol helyszíneit. A túlélők emberségük megőrzésének lenyomataként, fájdalmukat imákba és versekbe foglalták, melyekbe a kötet végén mi is bepillantást nyerhetünk.

A kötet mindenképpen újdonságot hoz, hiszen a két község esetében ilyen komplex összefoglaló munka a korszakról még nem jelent meg. Üdítő, hogy számos helytörténeti kiadvánnyal szemben a visszaemlékezések és interjúk anyagának nem csak közlése, hanem a feldolgozása is megtalálható a könyvben. A kötetben összesen 37 interjú található, melyből 15-öt Makra Mónika készített és 10-et Gárdonyi Adrienn. A szerzők összehangoltan együttműködve minden interjú esetében odafigyeltek az egyéni kérésekre és a személyiségi jogokra. Az interjúk előtt vastagon szedett betűvel a szerzők pontosításokat közölnek, az adott személyekkel kapcsolatban, illetve esetenként köszönetnyilvánításokra és az interjúk körülményeinek bemutatására, a személyes benyomások feltárására is sor kerül.

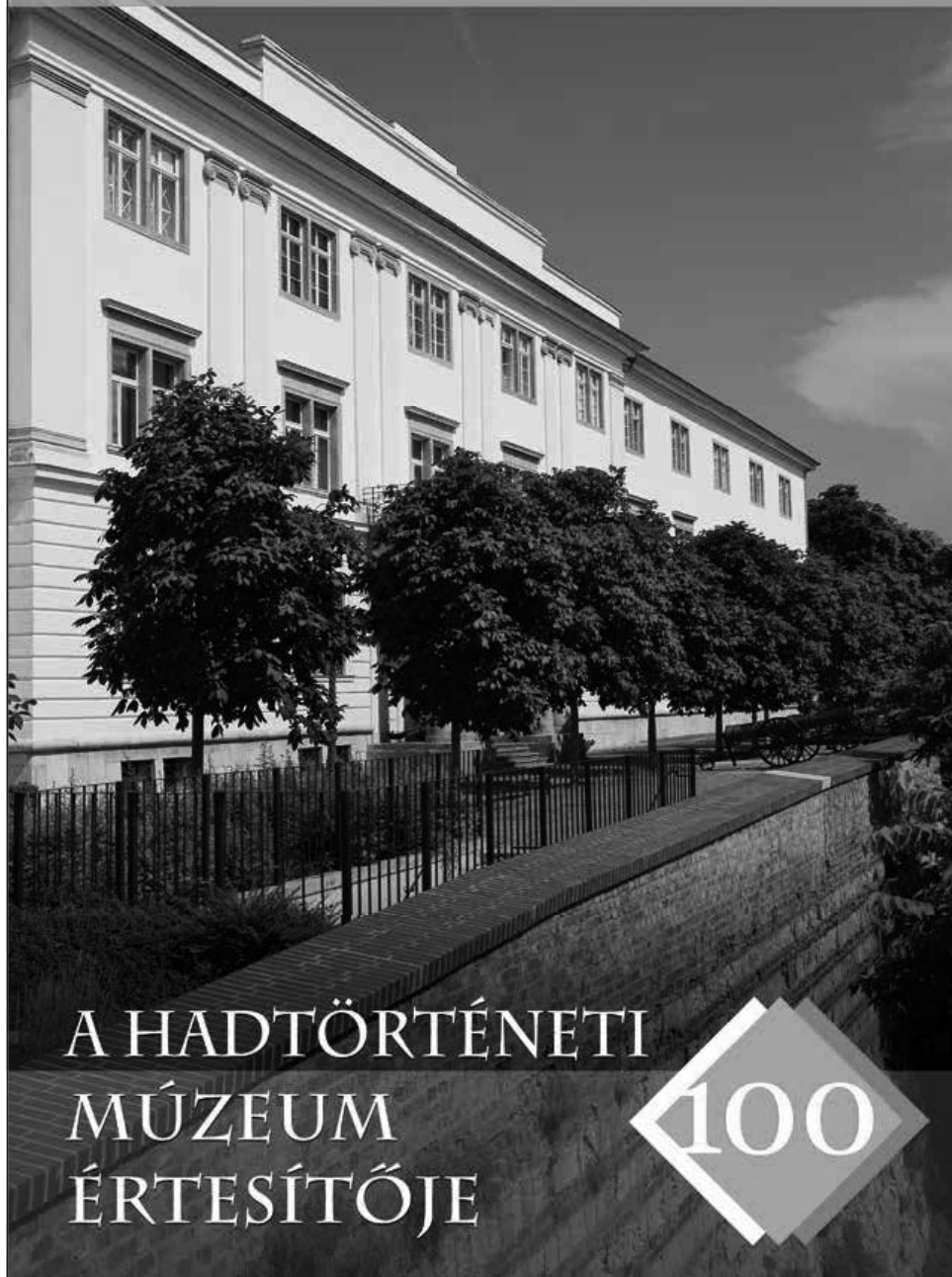
A kötet kellően jegyzetelt, és minden információt tényekkel támaszt alá, melyhez sokszor az adott forrás neve és képe is fel van tüntetve, például a 0060-as számú parancs publikus változata. A jobb szemléltetés érdekében a kötetben nagy mennyiségű képanyag található; térképek, ábrák, újságcikkek, törvénycikkek, levelek, családi fotók, lágerképek. A szerzők odafigyeltek arra, hogy az interjú anyagokhoz lehetőség szerint hozzájuk tartozó képanyagot is mellékeljenek. A szövegtökrök kellemesen olvasható, arányos és jól tördelt.

A könyvvel kapcsolatban nagyon kevés kritika róható fel. Tartalmát tekintve hiánytalan, de néhol fellelhetőek grammatikai és nyelvhelyességi hibák, elírások, bár ezek teljes hiánya kevés könyv esetében mondható el. Formai jegyeit illetően megjegyezhető, hogy a tartalomjegyzék esztétikai szempontjából lehetne egy árnyalatnyit szellősebb, s a könyvnyebb használhatóság érdekében nagyon szépen illene a kötethez egy névmutató, illetve helynévmutató, egy rövidítésjegyzék és egy képjegyzék. Tudvalevő, hogy a mutatókról és jegyzékekről a szerzőknek sajnos az idő és a megfelelő kapacitás hiányában gyakran le kell mondaniuk, hiába járulnak hozzá a könyvek könnyebb forgathatóságához. Végül, a kötet szerzőinek származása és helyi kötődése miatt egy-egy rövid ismertetőt is szívesen olvasnánk Makra Mónika és Gárdonyi Adrienn munkásságáról.

Mindent összevetve nem mindennapi kötet született, mely egy olyan időszak történéseire világít rá, mellyel a hétköznapok során kevésbé találkozhatunk. A könyv készítői láthatóan törekedtek az elhurcoltak és a községek sorsának teljes bemutatására. Makra Mónika és Gárdonyi Adrienn a taksonyi, dunavarsányi túlélők történeteit tisztelettel és mély elkötelezettséggel foglalták írásba, és adták tovább a köz javára. Az interjúk mélyen megrázó élettörténeteket és fájdalmas sebeket tárnak fel. A „málenkij robot”-ra való elhurcolás, az egyes ember és az egész nemzet tragédiája. Ám mindaz, ami történt, tökéletesen bizonyítja, hogy létezik az az erő, mely arra készíti az embert, hogy a legkegyetlenebb körülmények között is ember maradjon. Talán ez az erő az, amely segít nekünk, hogy ezen a kötetten keresztül emlékezzünk azokra, akik „egy kis munkán” voltak a Szovjetunióban.

Gulyás Adrienn

ACTA MUSEI MILITARIS IN HUNGARIA

A HADTÖRTÉNETI
MÚZEUM
ÉRTESÍTŐJE

100

TARTALOM

	TANULMÁNYOK
KATONA CSETE	Viking zsoldosok a IX–XI. századi Kelet-Európában 811
KOZÁK-KÍGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ	Céhes városvédelem Nagyszebenben a XV–XVI. században 834
BESENYŐ JÁNOS	Az Osztrák–Magyar Monarchia lehetséges afrikai gyarmata: Rio de Oro 856
	KÖZLEMÉNYEK
SŐREGI ZOLTÁN	Adalékok a magyar lovas-tüzérség 1944–1945-ös harcaihoz 885
	FORRÁSKÖZLEMÉNYEK
SERES ISTVÁN	Udvarhelyszék katonai veszteségei 1657–1661 között 903
	MŰHELY
NÓVÉ BÉLA	Emlékmű helyett – kérdések, gondolatok. Rainer M. János újabb könyvéről 941
	SZEMLE
NAGY JÓZSEF (SZERK.)	A határvédelem évszázadai Székelyföldön. Csikszék és a Gyimesek vidéke (<i>Kincses Katalin Mária</i>) 957
KAROL OLEJNIK	Władysław III Warneńczyk (<i>Kovács István</i>) 964
LAURENT JALABERT	Charles V de Lorraine ou la quête de l'État (1643–1690) (<i>Tóth Ferenc</i>) 967
MÁSZÁROS KÁLMÁN – SERES ISTVÁN – TÖRÖK PÉTER	A fejedelem szolgálatában. Életrajzi és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból (<i>Kincses Katalin Mária</i>) ... 971
JEAN-PIERRE BOIS	L'abbé de Saint-Pierre. Entre classicisme et Lumières (<i>Tóth Ferenc</i>) 975
KOVÁCS ISTVÁN	„Érdek és szeretet” Lengyel visszaemlékezések a szabadságharcra 1848–1849 (<i>Solymosi József</i>) 978
CSONKARÉTI KÁROLY	Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék – Fényképek a császári és királyi haditengerészet életéből (<i>Szathmáry István</i>) 981
ROBERT VEINFURTER	Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg (<i>Czirók Zoltán</i>) 985
GEREBEN FERENC	„Most minden valamirevaló férfinek itt a helye!” Egy első világháborús családi dokumentumegyüttes vallomásai (1914–1918) (<i>Kovács István</i>) 987

ROBERT BORN – BEATE STÖRTKUHL (HRSG.)	Apologeten der Vernichtung oder „Kunstschützer“? Kunsthistoriker der Mittelmächte im Ersten Weltkrieg (<i>Balla Tibor</i>) 990
PINTÉR TAMÁS – RÓZSAFI JÁNOS – STENCINGER NORBERT	Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében (<i>Balla Tibor</i>) 992
TÖRÖK RÓBERT – ZÁVODI SZILVIA (SZERK.)	Háborús hétköznapiak II. (<i>Kocsis Annamária</i>) 995
ROBERT KRIECHBAUMER – WOLFGANG MUELLER – ERWIN A. SCHMIDL (HG.)	Politik und Militär im 19. und 20. Jahrhundert. Österreichische und europäische Aspekte. Festschrift für Manfried Rauchensteiner (<i>Balla Tibor</i>) 999
ORMOS ISTVÁN	Egy életút állomásai. Kmoskó Mihály 1876–1931 (<i>Fodor Gábor</i>) 1002
ERICH KÖRNER-LAKATOS	62 historische Leckerbissen. Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet (<i>Balla Tibor</i>) 1006
MAKRA MÓNIKA – GÁRDONYI ADRIENN	Emlékezz Ránk! ...azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban (<i>Gulyás Adrienn</i>)..... 1009

CONTENTS

	STUDIES	
CSETE KATONA	Viking Mercenaries in 9–11 th Century East Europe.....	811
SZABOLCS LÁSZLÓ KOZÁK-KÍGYÓSSY	The Weaponry of Guilds in Hermannstadt in the 15–16 th Century	834
JÁNOS BESENYŐ	The Possible African Colony of the Austro-Hungarian Empire: Rio de Oro	856
	PUBLICATIONS	
ZOLTÁN SÖREGI	Data to the Fights of the Hungarian Horse Artillery in 1944–1945	
	Source Publications	885
ISTVÁN SERES	Military Losses of Udvarhelyszék in 1657–1661	903
	WORKSHOP	
BÉLA NÓVÉ	Instead of a Monument – Questions and Thoughts About the New Book of János Rainer M.	941
	REVIEW	
JÓZSEF NAGY (ED.)	Centuries of Border Defence in Székely Land. The Cournty of Csíkszék and the Gyimes Mountainins [A határvédelem évszázadai a Székelyföldön. Csíkszék és a Gyimesek vidéke] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	957
KAROL OLEJNIK	Władysław III Warneńczyk (<i>István Kovács</i>)	964
LAURENT JALABERT	Charles V de Lorraine ou la quête de l'État (1643–1690) (<i>Ferenc Tóth</i>)	967
KÁLMÁN MÁSZÁROS – ISTVÁN SERES – PÉTER TÖRÖK	In the Service of the Prince. Studies of Biography and Family History from the Rákóczi Age [A fejedelem szolgálatában. Életrajzi és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	971
JEAN-PIERRE BOIS	L'abbé de Saint-Pierre. Entre classicisme et Lumières (<i>Ferenc Tóth</i>)	975
ISTVÁN KOVÁCS	„Interest and Love”. Polish Memories about the Revolution of 1848–1849 [„Érdek és szeretet” Lengyel visszaemlékezések a szabadságharcra 1848–1849] (<i>József Solymosi</i>)	978
KÁROLY CSONKARÉTI	Without Memories the Fame of the Nation is only Shadow. Photographs from the Life of the Imperial and Royal Navy [Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék. Fényképek a császári és királyi haditengerészet életéből] (<i>István Szathmáry</i>)	981

VEINFURTER ROBERT	Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg (<i>Zoltán Cziráok</i>) 985
FERENC GERE BEN	„Now all healthy men are to be here.” The Confessions of a Set of Family Documents from World War One (1914–1918) [„Most minden valamirevaló férfinek itt a helye!” Egy első világháborús családi dokumentumegyüttes vallomásai (1914–1918)] (<i>István Kovács</i>) 987
ROBERT BORN – BEATE STÖRTKUHL (HRSG.)	Apologeten der Vernichtung oder „Kunstschützer”? Kunsthistoriker der Mittelmächte im Ersten Weltkrieg (<i>Tibor Balla</i>) 990
TAMÁS PINTÉR – JÁNOS RÓZSAFI – NORBERT STENCINGER	Hungarian Regiments in the Defence of Doberdó [Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében] (<i>Tibor Balla</i>) 992
RÓBERT TÖRÖK – SZILVIA ZÁVODI (ED.)	Weekdays in Wartime II. [Háborús hétköznapok II.] (<i>Annamária Kocsis</i>) 995
ROBERT KRIECHBAUMER – WOLFGANG MUELLER – ERWIN A. SCHMIDL (HG.)	Politik und Militär im 19. und 20. Jahrhundert. Österreichische und europäische Aspekte. Festschrift für Manfred Rauchensteiner (<i>Tibor Balla</i>) 999
ISTVÁN ORMOS	Stations of a Life. Mihály Kmoskó 1876–1931 [Egy életút állomásai. Kmoskó Mihály 1876–1931] (<i>Gábor Fodor</i>) 1002
ERICH KÖRNER-LAKATOS	62 historische Leckerbissen. Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet (<i>Tibor Balla</i>) 1006
MÓNKA MAKRA – ADRIENN GÁRDONYI	Remember Us... Those Who Were in a „Little Work” in the Soviet Union [Emlékezz Ránk! ...azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban] (<i>Adrienn Gulyás</i>) 1009

INHALT

	STUDIEN	
Csete Katona	Wikingersöldner in Osteuropa im 9–11. Jahrhundert.....	811
SZABOLCS LÁSZLÓ KOZÁK-KÍGYÓSSY	Schutz der Stadt durch Zünfte in Nagyszeben (Hermannstadt) im 15–16. Jahrhundert	834
JÁNOS BESENYŐ	Eine mögliche afrikanische Kolonie der Österreichisch- Ungarischen Monarchie: Rio de Oro	856
	MITTEILUNGEN	
ZOLTÁN SŐREGI	Beiträge zu den Kämpfen der ungarischen berittenen Artillerie in den Jahren 1944–1945	885
	QUELLENPUBLIKATIONEN	
ISTVÁN SERES	Die militärischen Verluste von Udvarhelyszék zwischen 1657 und 1661	903
	WERKSTATT	
BÉLA NÓVÉ	Anstelle eines Denkmals – Fragen und Gedanken. Über das neue Buch von János Rainer M.	941
	RUNDSCHAU	
JÓZSEF NAGY (RED.)	Die Jahrhunderte des Grenzschutzes im Seklerland. Die Region Csíkszék und Gyimes [A határvédelem évszázadai a Székelyföldön. Csíkszék és a Gyimesek vidéke] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	957
KAROL OLEJNIK	Władysław III Warneńczyk (<i>István Kovács</i>)	964
LAURENT JALABERT	Charles V de Lorraine ou la quête de l'État (1643–1690) (<i>Ferenc Tóth</i>)	967
KÁLMÁN MÉSZÁROS – ISTVÁN SERES – PÉTER TÖRÖK	Im Dienst des Fürsten. Biografische und familienhistorische Studien aus der Rákóczi-Zeit [A fejedelem szolgálatában. Életrajzi és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	971
JEAN-PIERRE BOIS	L'abbé de Saint-Pierre. Entre classicisme et Lumières (<i>Ferenc Tóth</i>)	975
ISTVÁN KOVÁCS	„Interesse und Liebe“. Polnische Erinnerungen an den Freiheitkampf 1848–1849 [„Érdek és szeretet” Lengyel visszaemlékezések a szabadságharcra 1848–1849] (<i>József Solymosi</i>)	978

KÁROLY CSONKARÉTI	Ohne Erinnerungen ist der Ruf einer Nation nur ein Schatten. Fotografien aus dem Leben der kaiserlichen und königlichen Kriegsmarine [Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék – Fényképek a császári és királyi haditengerészet életéből] (<i>István Szathmáry</i>).....	981
ROBERT VEINFURTER	Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg (<i>Zoltán Czirók</i>)	985
FERENC GERE BEN	„Nun ist jeder Mann hier gefragt!“ Aussagen einer Familien-Dokumentensammlung aus dem Ersten Weltkrieg (1914–1918) [„Most minden valamirevaló férfinek itt a helye!” Egy első világháborús családi dokumentumgyűjtes vallomásai (1914–1918)] (<i>István Kovács</i>)	987
ROBERT BORN – BEATE STÖRTKUHL (HRSG.)	Apologeten der Vernichtung oder „Kunstschtützer“? Kunsthistoriker der Mittelmächte im Ersten Weltkrieg (<i>Tibor Balla</i>)	990
TAMÁS PINTÉR – JÁNOS RÓZSAFI – NORBERT STENCINGER	Ungarische Regimenter im Schutz des Hochlands von Doberdó [Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében] (<i>Tibor Balla</i>)	992
RÓBERT TÖRÖK – SZILVIA ZÁVODI (RED.)	Der Alltag im Krieg. Teil 2 [Háborús hétköznapok II.] (<i>Annamária Kocsis</i>)	995
ROBERT KRIECHBAUMER – WOLFGANG MUELLER – ERWIN A. SCHMIDL (HG.)	Politik und Militär im 19. und 20. Jahrhundert. Österreichische und europäische Aspekte. Festschrift für Manfred Rauchensteiner (<i>Tibor Balla</i>)	999
ISTVÁN ORMOS	Stationen einer Lebensbahn. Mihály Kmoskó 1876–1931 [Egy életút állomásai. Kmoskó Mihály 1876–1931] (<i>Gábor Fodor</i>).....	1002
ERICH KÖRNER-LAKATOS	62 historische Leckerbissen. Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet (<i>Tibor Balla</i>)	1006
MÓNIKA MAKRA – ADRIENN GÁRDONYI	Erinnere dich an uns! ...An diejenigen, die wir in der Sowjetunion „eine kleine Arbeit zu erledigen hatten“ [Emlékezz Ránk! ...azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban] (<i>Adrienn Gulyás</i>)	1009

TABLE DES MATIÈRES

	ÉTUDES	
CSETE KATONA	Des mercenaires vikings en Europe de l'Est du 9 ^{ème} au 11 ^{ème} siècles.....	811
SZABOLCS LÁSZLÓ KOZÁK-KÍGYÓSSY	Le rôle des corporations dans la défense de la ville de Nagyszeben aux 15 ^{ème} et 16 ^{ème} siècles	834
JÁNOS BESENYŐ	Rio de Oro, la colonie africaine potentielle de la Monarchie austro-hongroise.....	856
	PUBLICATIONS	
ZOLTÁN SŐREGI	Contributions aux combats de 1944–1945 de l'artillerie hongroise à cheval.....	885
	PUBLICATIONS DE SOURCE	
ISTVÁN SERES	Les pertes militaires d'Udvarhelyszék entre 1657 et 1661	903
	ATELIER	
BÉLA NÓVÉ	À la place d'un monument – questions et réflexions au sujet du dernier livre de János Rainer M.....	941
	REVUE	
JÓZSEF NAGY (ÉD.)	Des siècles de défense des frontières du Pays des Sicules. Le district de Csíkszék et la région des Gyimes [A határvédelem évszázadai Székelyföldön. Csíkszék és a Gyimesek vidéke] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	957
KAROL OLEJNIK	Władysław III Warneńczyk (<i>István Kovács</i>)	964
LAURENT JALABERT	Charles V de Lorraine ou la quête de l'État (1643–1690) (<i>Ferenc Tóth</i>)	967
KÁLMÁN MÉSZÁROS – ISTVÁN SERES – PÉTER TÖRÖK	Au service du prince. Études biographiques et d'histoire familiale de l'époque Rákóczi [A fejedelem szolgálatában. Életrajzi és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból] (<i>Katalin Mária Kincses</i>)	971
JEAN-PIERRE BOIS	L'abbé de Saint-Pierre. Entre classicisme et Lumières (<i>Ferenc Tóth</i>)	975
ISTVÁN KOVÁCS	« Intérêt et amour ». Mémoires polonais sur la guerre d'indépendance de 1848–1849 [„Érdek és szeretet” Lengyel visszaemlékezések a szabadságharcra 1848–1849] (<i>József Solymosi</i>).....	978

KÁROLY CSONKARÉTI	Sans souvenirs, la réputation d'une nation n'est qu'une ombre – Photographies de la vie de la marine impériale et royale [Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék – Fényképek a császári és királyi haditengerészet életéből] (<i>István Szathmáry</i>).....	981
ROBERT VEINFURTER	Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg (<i>Zoltán Czirók</i>)	985
FERENC GERE BEN	« Tout homme digne de ce nom doit être là ! » Témoignages d'un ensemble de documents familiaux de la Première Guerre mondiale (1914–1918) [„Most minden valamirevaló férfinék itt a helye!” Egy első világháborús családi dokumentumegyüttes vallomásai (1914–1918)] (<i>István Kovács</i>)	987
ROBERT BORN – BEATE STÖRTKUHL (ÉD.)	Apologeten der Vernichtung oder „Kunstschützer”? Kunsthistoriker der Mittelmächte im Ersten Weltkrieg (<i>Tibor Balla</i>)	990
TAMÁS PINTÉR – JÁNOS RÓZSAFI – NORBERT STENCINGER	Des régiments hongrois engagés dans la défense du plateau de Doberdò [Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében] (<i>Tibor Balla</i>)	992
RÓBERT TÖRÖK – SZILVIA ZÁVODI (ÉD.)	Le quotidien de la guerre II [Háborús hétköznapiok II.] (<i>Annamária Kocsis</i>)	995
ROBERT KRIECHBAUMER – WOLFGANG MUELLER – ERWIN A. SCHMIDL (ÉD.)	Politik und Militär im 19. und 20. Jahrhundert. Österreichische und europäische Aspekte. Festschrift für Manfred Rauchensteiner (<i>Tibor Balla</i>)	999
ISTVÁN ORMOS	Les étapes d'une carrière. Mihály Kmoskó 1876–1931 [Egy életút állomásai. Kmoskó Mihály 1876–1931] (<i>Gábor Fodor</i>).....	1002
ERICH KÖRNER-LAKATOS	62 historische Leckerbissen. Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet (<i>Tibor Balla</i>)	1006
MÓNKA MAKRA – ADRIENN GÁRDONYI	Souviens-toi de nous ...de nous qui avons été envoyés au travail forcé en Union soviétique [Emlékezz Ránk! ...azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban] (<i>Adrienn Gulyás</i>)	1009

СОДЕРЖАНИЕ

	ИССЛЕДОВАНИЯ
ЧЕТЕ КАТОНА	Наёмные викинги IX–XI. веков в восточной Европе 811
ЛАСЛО САБОЛЧ КОЗАК- КИДЬЁШШИ	Гильдейская оборона города Сибиу в XV–XVI. веках 834
ЯНОШ БЕШЕНЁ	Возможная африканская колония Австро- Венгерской монархии: Рио-де-Оро 856
	ПУБЛИКАЦИИ
ЗОЛТАН ШЁРЕГИ	Дополнительные данные к сражениям венгерской каваллерийской артиллерии 1944–1945 гг. 885
	ПУБЛИКАЦИИ ИСТОЧНИКОВ
ИШТВАН ШЕРЕШ	Военные потери г. Удвархейсек между 1657–1661-ими годами 903
	МАСТЕРСКАЯ
БЕЛА НОВЭ	Вместо мемориала – вопросы, мысли. Новая книга Яноша М. Райнера 941
	ОБЗОР
ЙОЖЕФ НАДЬ (ИЗД.)	Столетия охраны границ в Секейском краю. Чиксек и регион Гимеш [A határvédelem évszáza- dai Székelyföldön. Csíkszék és a Gyimesek vidéke] (<i>Каталин Мария Кинчеш</i>) 957
KAROL OLEJNIK	Władysław III Warneńczyk (<i>Иштван Ковач</i>) 964
LAURENT JALABERT	Charles V de Lorraine ou la quête de l'État (1643–1690) (<i>Ференц Том</i>) 967
КАЛМАН МЕСАРОШЬ – ИШТВАН ШЕРЕШ – ПЕТЕР ТЁРЁК	На службе принца. Биографические и семейные истории с эпохи Ракоци [A fejedelem szolgálatában. Életrajzi és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi- korból] (<i>Каталин Мария Кинчеш</i>) 971
JEAN-PIERRE BOIS	L'abbé de Saint-Pierre. Entre classicisme et Lumières (<i>Ференц Том</i>) 975
ИШТВАН КОВАЧ	«Интерес и любовь» Польские воспоминания о борьбы за независимость 1848–1849 [„Érdek és szeretet” Lengyel visszaemlékezések a szabadságharcra 1848–1849] (<i>Йожеф Шоймоши</i>) 978

КАРОЙ ЧОНКАРЕТИ	Без воспоминаний весть нации – это всего лишь тень – фотографии из жизни императорского и королевского флота [Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék – Fényképek a császári és királyi haditengerészet életéből] (<i>Иштван Саммари</i>) 981
ROBERT VEINFURTER	Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg (<i>Золтан Цзирок</i>)..... 985
ФЕРЕНЦ ГЕРЕБЕН	«Теперь всем порядочным мужчинам место здесь!» Документальный семейный сборник признаний Первой мировой войны (1914–1918) [„Most minden valamirevaló férfinak itt a helye!” Egy első világháborús családi dokumentumgyűttes valloásai (1914–1918)] (<i>Иштван Ковач</i>) 987
ROBERT BORN – BEATE STÖRTKUHNL (HRSG.)	Apologeten der Vernichtung oder „Kunstschützer“? Kunsthistoriker der Mittelmächte im Ersten Weltkrieg (<i>Тибор Балла</i>) 990
ТАМАШ ПИНТЕР– ЯНОШ РОЖАФИ – НОРБЕРТ ШТЕНЦИНГЕР	Венгерские полки в защите плоскогорья Добердо [Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében] (<i>Тибор Балла</i>) 992
РОБЕРТ ТЁРЁК – СИЛЬВИЯ ЗАВОДИ (ИЗД.)	Военные будни II. [Háborús hétköznapiok II.] (<i>Аннамария Кочиш</i>) 995
ROBERT KRIECHBAUMER – WOLFGANG MUELLER – ERWIN A. SCHMIDL (HG.)	Politik und Militär im 19. und 20. Jahrhundert. Österreichische und europäische Aspekte. Festschrift für Manfred Rauchensteiner (<i>Тибор Балла</i>) 999
ИШТВАН ОРМОШ	Этапы жизненного пути. Михай Кмошко 1876–1931 [Egy életút állomásai. Kmoskó Mihály 1876–1931] (<i>Габор Фодор</i>) 1002
ЕРИХ КЁРНЕР-ЛАКАТОШ	62 historische Leckerbissen. Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet (<i>Тибор Балла</i>) 1006
МОНИКА МАКРА – АДРИЕНН ГАРДОНИ	Помни нас! ... те, кто были на «маленькой работе» в Советском Союзе [Emlékezz Ránk! ... azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban] (<i>Гуляш Адриенн</i>) 1009

A HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK KÖZLÉSI SZABÁLYZATA

A *Hadtörténelmi Közlemények* kizárólag a magyar és a magyar hadtörténelemhez kapcsolódó egyetemes hadtörténet körébe tartozó, első közlésnek számító publikációkat közöl 1-1,5 (kivételes esetekben 2) szerzői ív (legfeljebb 80 000 leütés) terjedelemben. A *Hadtörténelmi Közlemények* referált folyóirat, melynek rovataiban csak két független lektor és a folyóirat impresszumában olvasható Szerkesztőbizottság tagjai által jóváhagyott írások jelenhetnek meg. A Szerkesztőség csak névvel, címmel és elérhetőséggel ellátott kéziratokat fogad el, melyeket kérünk a kézirat elején föltüntetni.

A Tanulmányok, Közlemények, Műhely és Forrásközlemények rovatok valamelyikébe szánt íráshoz magyar nyelvű rezümét kérünk csatolni. A képeket, grafikonokat, térkép-vázlatokat külön (számozott, jól azonosítható) fájlokban, 300 DPI felbontásban, lehetőség szerint JPG fájlként mellékeljük.

Recenziók beküldésénél kérjük, hogy a szemlézett könyv teljes címléírását közöljék (szerző, cím, sorozatcím, ha van, megjelenés helye, kiadó, megjelenés éve, oldalszám, ISBN-szám).

A folyóiratban megjelentetendő írásokhoz (a krónikák, könyvszemlék, nekrológok kivételével) bibliográfiát és szükség esetén (külön) rövidítésjegyzéket kérünk csatolni az írás végén.

A jegyzetekben az idézett műveket, forrásokat rövidítve, a szerző (szerkesztő) vezetéknévvel és a megjelenés évszámával kérjük megadni, amit az írás végére helyezett Bibliográfiában kell feloldani, a rövidítés és annak feloldása között Tab. leütés alkalmazandó (pl.: *Farkas* 2012. → *Farkas Katalin*: Perczel Mór az emigrációban. *Hadtörténelmi Közlemények*, 125. (2012) 1. sz. 41–90. o.).

A *Hadtörténelmi Közlemények*ben kiemelésre a dőlt betűs szedés (kurzíválás, italic), kivételesen a félkövér szedés (bold) szolgál, aláhúzást és ritkítást ne használjanak. Művek, szakirodalmi írások szövegének átvételét idézőjelek közé foglalásuk jelzi, az idézetek egészének kurzív szedéssel való közlését kérjük mellőzni. A főszövegben kurzívval emeljük ki a műcímeiket, az idegen nyelvű terminus technicusokat így: (*terminus technicus*), és ahogyan a jegyzetekben, úgy a főszövegben is kurzíválják a folyóiratok elnevezését.

A szerző család- és keresztnéve kurzívval szedendő. A keresztnévet mindig ki kell írni, nem kezdőbetűvel rövidíteni (kivétel, ha a címlapon csak kezdőbetű szerepel). A szerző keresztnéve és családnévének sorrendje mindig a nyomtatványon olvashatóval egyezik meg. Társszerzők nevei között nagyködtőjelet kell használni. A szerző(k) neve után mindig kettőspont következzen, kivétel, ha a név genitívusban áll, ekkor az írásjel elmarad (pl. *Erasmii Opera omnia*; *Zrínyi Miklós* Válogatott művei).

A mű címét a jegyzetekben nem kell kurzíválni. Ha a műnek alcíme is van, közéjük pont kerüljön, akkor is, ha az alcím zárójelben van. A cím után, zárójel nélkül következik a kötet szerkesztőjének neve, előtte a Szerk. szócska áll, ha az idézett kötet magyar nyelvű; Ed., ha angol, olasz vagy latin; Éd., ha francia; Hrsg. vagy Hg. (=Herausgeber), ill. hrsg. vagy hg. (= herausgegeben), ha német nyelvű. Több szerkesztővel bíró angol könyvek idézések az Ed. helyett a többes számot jelző Eds. szócska áll. Több szerkesztő esetében azok neve között nagyködtőjelet van (nem vessző).

A kiadás helye, a kiadás éve e sorrendben következnek, közöttük vessző áll. A kiadás helyét mindig eredeti nyelven és teljes egészében ki kell írni (pl. Wien vagy Budapest). A kiadó nevét csak akkor kell megadni, ha az valamilyen szempont miatt feltétlenül szükséges (hely nélkül, csak kiadóval megjelent kötetek, könyvtörténeti tanulmányok stb. esetén) – ekkor a kiadás helye és a kiadás éve közé, vesszővel elválasztva kerül.

Az idézett könyvet magába foglaló könyvsorozat címét a kiadás évét követően zárójelben kérjük. A könyvsorozat szerkesztőjének nevét csak akkor kell megadni, ha a címnegyedben kiemelten szerepel a könyvben.

Folyóiratok esetében a folyóirat kurzívval szedett neve után vessző áll, majd normállal szedve az évfolyam, zárójelben megadva a megjelenés éve, majd a folyóirat száma következik.

Ezután az idézett lapszámok következnek, amelyek után az o. rövidítés áll. Több egymást követő lapra hivatkozás esetén közéjük nagyköjtőjelet kell tenni (33–59. o.), több egymással nem érintkező lapszám esetén ezek közt pont és vessző áll, és az utolsó lapszám után is pont áll (33., 52., 97. o.).

Az évszázadokat – az idézetekben és hivatkozott címekben lévő eltérő változatok kivételével – római számokkal írják.

A jegyzetekben az alábbi rövidítéseket kérjük alkalmazni (másokat nem): vö.: ('vesd össze'); uo. ('ugyanott'); Uő: ('ugyanő' ez mindig nagybetűvel és kurzívval, mert a szerző nevét helyettesíti, de pont nincs utána); ti. (tudniillik); sz. (szám); ill. (illetve); jegyz. (jegyzet, jegyzetek); pl. ('például'); stb. (és így tovább); r. ('recto'); v. ('verso'); fol. ('folio').

A személynevek között a nagyköjtőjelet betűközzel, városok esetében szorosan, azaz betűköz nélkül helyezzük el. Pl.: *Kovács Tibor – Lengyel János*, de Wien–Köln–Bonn.

Internetről levett anyagok esetén kérjük, adják meg a honlap pontos címét és a letöltés dátumát ebben az alakban, pl.: <http://www.bibliothek.uni-augsburg.de/>; a letöltés időpontja: 2018. január 1.)

Hadtörténelmi Közlemények Szerkesztősége